

Wendel Avisan

” **WENDELAS VÄNNER NR 47 OKTOBER 2011**

AUGUST BLANCHE
200 ÅR

WENDELAPRISTAGARNA FÖRSTA KVINNAN I STATENS TJÄNST BOKCIRKELN

INNEHÅLL

- 3 Årets Wendelapristagare. Juryns beslut och motivering.
- 4 Skall hela Sverige leva?
Peder Edström läser Kristina Mattssons prisbelönta bok.
- 6 August Blanche 200 år. Dunderskandal i "Det går an"-fejden
följdes av enastående succéer.
Per Eric Mattsson
- 12 Wendelas bokcirkel. Nya spännande böcker att läsa.
- 12 Boktips i korthet.
- 14 Vi har allt utom kapitalet till nästa års sommartheater.
- 15 Wendela Hebbe och Esaias Tegnér. En kort sammanfattning.
Per Eric Mattsson
- 16 Lea Ahlborn. Första kvinnan i statens tjänst.
Signe Andersson
- 19-20 Höstens program

Förstasidan:

Porträttet av August Blanche är hämtat från den litterära kalendern Nordstjärnan 1847 där såväl August Blanche som Wendela Hebbe medverkade. Det var utfört av den skicklige litografen Axel Jacob Salmsen och ansågs av samtiden som mycket porträttnligt.

Notslingan överst på sidan är de första tecknen i det vackra lilla musikstycket - Wendelas mörka lockar - som Carl Jonas Love Almqvist tillägnade sin nya journalistkollega Wendela Hebbe några år efter hennes anställning på Aftonbladet 1841.

En dag år 1994 dök plötsligt en ung arbetslös arkitekt vid namn Ulrika Bergström upp i Södertälje hitskickad på ALU-uppdrag av Länsmuseet i Stockholm. ALU (arbetslivsutveckling) var en arbetsmarknadsåtgärd som började tillämpas på försök 1993.

Ryktet om vår antikvariskt nedmonterade Hebbevilla hade spritt sig ända till Stockholm. I stället för att omgående fly från platsen inför åsynen av de ruttnande timmerstockarna, dörrarna och fönstren tog Ulrika sig med stor entusiasm an projektet. Hon gick igenom gamla brandförsäkringshandlingar, intervjuade några som bott i huset, ritade och satte fart på alla i sin omgivning. Man kan nog säga att det var Ulrika som i stort sett ledde återuppbyggnaden. I en artikel i WendelAvisan (nr 1 1997) har hon själv skrivit om projektet.

Ulrika har nu större uppgifter i samhället. Om detta och sin början i Södertälje berättar hon den 13 november kl 15. Missa inte detta tillfälle.

*Per Eric Mattsson
ordf. i Wendelas Vänner*

WENDELAS VÄNNER

MEDLEMSKAP

Årsbetalande medlem kr 150:-
Famijmedlem, samma adress kr 50:-
Ständig medlem kr 1.800:-

PLUSGIRO BANKGIRO

985920-8 362-0879

STYRELSE

Ordförande
Per Eric Mattsson, 08-550 305 84
Vice ordförande
Signe Andersson, 08-550 139 87
Övriga
Karin Bergstedt, 08-55060974
Peder Edström 08-55044103
Maud Fischer, 08-55013462
Helena von Hofsten, 073-2036953
Nils Linder, 08-55037706
Ami Lönnroth, 08-550 305 84
Anna-Britt Piuva, 08-55170860
Hedersordförande
Inga Lewenhaupt, 08-20 15 07

WENDELAVISAN

Per Eric Mattsson
Peder Edström
Helena von Hofsten
Ami Lönnroth
Sven Erik Rönnby

HEMSIDA

<http://wendelasvanner.se>

E-MAIL

info@wendelasvanner.se

WENDELA HEBBES HUS

Vettersgatan 4
15171 Södertälje

WENDELAS HUS RESTAURANG AB

Antoinette Mezher
08-55086675, 070-4946725
bankgiro 5147-0342

BUTIKEN OCH BOKCIRKELN

Kerstin Holmerin, 0855037072

UR STADGARNA

Wendelas Vänner är en ideell, politiskt obunden förening med syfte att rädda och bevara Wendela Hebbes Hus i Södertälje och att sprida kännedom om författaren och journalisten Wendela Hebbe och operasångerskan Signe Hebbe och deras pionjärgärningar i svenskt kulturliv.

Tryckt hos Kringel-Offset, Södertälje
08-55016200
www.kringel-offset.se

ÅRETS WENDELAPRISTAGARE

Juryn för Wendelapriset beslöt vid sitt sammanträde i september 2011 att dela ut två pris och ett hedersomnämning för socialreportage publicerade under år 2010.

Första pris (40.000 kr) för bästa socialreportage publicerat under 2010 går till författaren och journalisten **Kristina Mattsson** för hennes reportagebok *Landet utanför*. Ett reportage om Sverige bortom storstaden.

Motivering: För ett mycket omsorgsfullt dokumenterat, väl gestaltat och ögonöppnande reportage om urbaniseringens konsekvenser för landet utanför, där författaren lyckas med att konkretisera en fråga som i synnerhet för de flesta storstadsbor varit ett abstrakt problem, sedan länge förpassat till medieskugga.

Andra pris (10.000 kr) går till **Marieke Johnson** på Jusek-tidningen för hennes reportage *Regeringens miljardsatsning ger inga jobb*

Motivering: För ett reportage som visserligen inte är ett socialreportage i klassisk mening men som presenterar och analyserar det s k Fas 3 på ett sådant sätt att reportaget genast gav genklang i riksmidierna och blev startskottet för en intensiv debatt som fortfarande pågår, en väckarklocka vad gäller behandlingen av de långtidsarbetslösa.

Wendelajuryns hedersomnämning går till DN-journalisten **Maciej Zaremba** för att han envist och på ett högst personligt sätt sätter fingret på sjuka punkter i det svenska samhället, senast med den omdiskuterade och PO-fällda artikelserien våren 2010 *Mobbarna* och rättvisan, om vuxenmobbing.

Prisutdelning och miniseminarium kring de av reportagen aktualiserade frågorna sker söndag den 6 november kl 15 i Wendela Hebbes Hus i Södertälje, Vettersgatan 4. Fritt inträde. Prisutdelare blir i år chefredaktören för Länstidningen i Södertälje, **Katrin Säfström**.

Juryn har bestått av journalisterna **Ami Lönnroth** (ordförande), **Mattias Göransson**, **Sven Erik Rönby**, **Margareta Stål** och **Kerstin Vinterhed**.

Foton från nätet. På föreningens hemsida finns mer att läsa om bakgrunden till priset, tidigare pristagare och hur man nominerar. Nomineringstiden för bästa socialreportage 2011 går ut den 29 februari 2012. Alla är välkomna att nominera.

SKALL HELA SVERIGE LEVA?

PEDER EDSTRÖM LÄSER KRISTINA MATTSSONS
PRISBELÖNTA BOK

Idag lever mer än hälften av jordens befolkning i tätorter. Den globala urbaniseringsvågen är massiv och inga politiska åtgärder verkar kunna hejda den. I de fattiga delarna av världen flyttar folk till städerna, inte i första hand för den egna utbildningens skull utan för hoppet att finna någon form av inkomst för överlevnad.

Fattigdomen på landsbygden må vara lättare att dölja men är inte lättare att uthärda. Livet i slummen är hårt, ofta fruktansvärt hårt, men tillbaka till landet vill ingen.

Om detta har Kristina Mattsson skrivit en bok *Landet utanför. Ett reportage om Sverige bortom storstaden*. Den bok som nu får Wendelapriset på 40 000 kr för bästa socialreportage under 2010.

Kristina Mattsson har skrivit ett vemodigt och personligt reportage om stora samhällsförändringar som berör oss alla. Idén till boken fick hon när hon återvände till Österfärnebo där hon bodde under några år. Den tidigare livaktiga orten lider nu under en åldrande befolkning, ungdomarna flyttar, butiker slår igen och missmodet sprider sig. Kristina beslöt sig för att undersöka hur det ser ut i övriga Sverige.

Norrlands avfolkning har länge varit ett huvudbry för våra politiker men nu hotas även kommuner i södra Sverige. I Småland sjunker villapriserna kraftigt och i 145 kommuner dvs. hälften av våra 290, kämpar lokalpolitikerna för att upprätthålla en någorlunda anständig servicenivå. Kommunala utjämningsbidrag hjälper, eller åtminstone fördröjer trenden men när ungdomen söker sig till högre utbildning finns den i tätorter. När de sedan är klara med sin skolgång på högskole och/eller universitetsnivå vill de ha jobb som matchar utbildningen. Och de jobben finns inte på landsbygden. Lägg därtill städernas mer lockande utbud av nöjen, kulturell stimulans och urban livsstil.

Och vill vi verkligen att hela landet skall leva? Innerst inne. Och är vi i så fall villiga att betala vad det kostar? Är det rimligt att som nu satsa flera miljarder av skattebetalarnas pengar på regional utveckling när människorna i ökande omfattning faktiskt inte vill bo på landet. De av oss som har flyttat till storstäder vill gärna återse barndomshemmet så som det var men nöjer oss med ett snabbt besök vid återvändardagar. Semestern firar vi i Thailand eller på Kanarieöarna. Nu är det dessutom så idag att väldigt många

är barnfödda i städerna. De har inte som deras föräldrar rötterna i landsbyggdenns mylla. Hemma för dessa storstadsbor är Möllevången, Kungsporsavenyn och Stureplan.

Skriftställaren Anders Johansson skriver "Politikernas mål måste vara att värna varje människas livschanser, inte ett territoriums befolkningsandel.

Så vad skall vi då ha landsbygden till? Skall den bara vara en råvaruproducent för storstädernas behov? Så har det varit under de senaste hundra åren men med den skillnaden att före mekaniseringen av jordbruket, skogsbruket och gruvnäringen fler människor, fler händer behövdes för att

realisera naturresurserna och då kunde eller måste många bo på landet. Så är det inte i dag. På 1960-talet fanns 5000 gruvarbetare i Kiruna. I dag tar 1000 man upp betydligt mycket mer malm ur berget och inget tyder på att nya fyndigheter kommer att kräva några nämnvärda personalökningar.

När Kristina Mattsson besökte förra Lantbruksriksdagen pläderade Maud Olofsson, vår förra näringsminister, i ett rum för att Hela Sverige Skall Leva medan i rummet intill Näringsdepartementets utredningsmän med tidsenlig PowerPoint presentation visade att alla kurvor pekar på att framtidens tillväxt kommer att ske i storstäderna. Av miljöskäl införde man en regel att alla bensinstationer måste tillhandahålla etanol. Det hade inte de små mackarna på landsbygden råd med vilket hade till följd att dessa tvingades lägga ner verksamheten. En god åtgärd för miljön bidrog till att ytterligare försvåra för dem som ändå vill bo på landet. Samtidigt är det inte överallt man vill ha tillväxt eller någon större inflyttning. "Bara vi är så många att skolan fungerar, är vi nöjda, säger de som uppskattar livet på landet.

Ändå finns det framgångssagor för mindre orter. Sunne i Värmland sjuder av liv tack vare en positiv utveckling av den grafiska branschen och många entusiastiska sunnebor. I Haparanda växer det så att det knakar tack vare att IKEA etablerade sig där. Det finns många fler exempel på att

skickliga kommunalpolitiker och företagsamma människor lyckats lyfta sina hemkommuner ur utflyttningsträsket. Gotland med turism och keramikpottor. Österlen med designkläder i linne för de som vill signalera sin tillhörighet till den kulturella övre medelklassen.. Och så finns Åre. Åre där de som har råd roar sig en vecka om året. Åre där man i exklusiva butiker kan köpa kläder för extremsporter och om man handlar för 5000 kronor får man en keps gratis. Och just i Åre förlägger Centerpartiet sin stämma som valde Stureplanscenterens Annie Lööf till ny ordförande i det parti som, ur Bondeförbundet bildades för att försvara landsbygdens intressen mot den hotande urbaniseringen.

Så hur skall vi göra? Kristina Mattsson ger inga svar i sin nu prisbelönta och mycket tankeväckande bok men säger, när jag träffar henne, att vi måste bejaka invandring på ett helt annat sätt och att utlokalisering av myndigheter och statliga verk kan vara några metoder för att bevara en levande landsbygd.

Kristina Mattsson hoppas trots allt på att, bland annat, regionalt utvecklingsstöd skall hjälpa de kommuner som har förut-sättningar att klara sig. Om de nu har naturresurser i form av råvaror, kan utveckla en turistnäring eller som i Sunne bygga upp en unik kunskapsbaserad industri i samarbete med alla de goda krafter som uppenbarligen går att mobilisera.

Kristina Mattsson är journalist och författare. 2008 kom hennes bok **De papperslösa och de aningslösa**, som belönades med Johan Hansson-priset och utnämndes till årets mest angelägna fackbok. Om den skrev Maciej Zaremba i Dagens Nyheter "Man kan välja att låta bli att läsa denna bok, men då blir man svårt funktionshindrad i debatten om invandringen, arbetsmarknaden, flyktingpolitiken och äldrevården. Det är bara att välja." 2010 kom så **Landet Utanför**. Ett reportage om Sverige bortom storstaden. Om sitt nästa bokprojekt är hon förtegen men med två prisbelönta böcker i sitt CV ser vi fram emot något riktigt läsvärt.

Själv är jag som skriver detta mest upprörd över det hyckleri jag tycker mig se hos många politiker och andra beslutsfattare. De talar, ofta mot bättre vetande, om att hela Sverige skall leva men agerandet är halvhjärtat. Hur långt ut menar de att bredbandet skall dras? Är det till den sista byn, eller slutar utbyggnaden vid stadsgränsen?

Peder Edström är fotograf och medlem av Wendelas Vänners styrelse.

AUGUST BLANCHE

200 ÅR

DUNDERSKANDAL I "DET GÅR AN" -FEJDEN
FÖLJDES AV ENASTÅENDE SUCCÉER

PER ERIC MATTSSON

Den 17 september i år var det 200 år sedan August Blanche föddes. Nog hade man väntat att denne man - en av 1800-talets allra främsta Stockholmsprofiler - hade blivit föremål för något jubileumsfirande men inte ens Stockholms Stadsmuseum uppmärksammade honom. Ingen modern biografi har tillägnats honom och ingen nyutgåva av någon av hans böcker har synts till. Stockholmspressen har inte nämnt födelsedagen så när som på en notis i DN om att Föreningen Östermalm skulle fira att kommunen åtminstone rengjort Blanchestatyn till födelsedagen. Kommande Strindbergsjubileum upptar tydligen allt intresse. Blanche var dock för alla stockholmare en viktig länk mellan Bellman och Strindberg.

Blanche började som publicist i den frejdiga oftast liberala tidningen Freja 1838 och blev ansvarig året därpå. Efter en publicistisk blamage av stora mått 1842 lämnade han tidningsbanan. I ett brev till "Broder Hjerta på Aftonbladet" beklagade han att han inte dög till politisk skriftställare men hoppades att han så småningom skulle kunna förvärva sig ett litterärt anseende.

Och det gjorde han med besked. Inom tio år hade han skrivit 36 teaterpjäser, minst fem romaner och flera större och mindre berättelser med motiv från Stockholm. Stockholmstyperna Konjander, rektor Trysén

och Kalle Utter och den elake hyrkusken Figge Höglund kände alla stockholmare till, liksom de bevingade citaten "Hellre den förste i Stockholm än den andre i Vimmerby", "Det skall fan vara teaterdirektör" och många andra. Få svenska författare har under sin livstid varit så populära som Blanche. På äldre dar, han blev dock bara 57, förvandlades han alltmer till en levande institution, en politiker och festtalare som man förväntade sig skulle uttala sig i alla tidens frågor och som också gjorde det.

I denna artikel tänker jag koncentrera mig på hans publicistiska och politiska karriär, som

så vitt jag vet, ingen forskning trängt in i ordentligt. Lite märkligt kan man tycka. Hans litterära insatser som Stockholmskildrare har föredömligt redovisats i boken *August Blanche som Stockholmskildrare* av litteraturprofessorn Martin Lamm. Denna skrevs dock redan 1931 och reviderades i en ny utgåva 1950.

August Blanche var utomäktenskaplig son till en ung regementspastor Mårten Bergwall, sedermera välkänd kyrkoherde och penningutlånare i Stockholm. Modern hette Catharina Hedberg, soldatdotter från Bergslagen, och piga i det hem där Mårten en gång varit informator. Blanches oäkta börd var en, som vi strax skall se, offentlig hemlighet i den småstad på ca 80.000 invånare som Stockholm på den tiden var. Modern gifte sig med hovslagaremästare Jan Jacob Blanck och August fick hans efternamn. Som student i Uppsala förfranskade han det till Blanche. I Uppsala tog han juristexamen 1838 och passade samma år på att bli pappa till en flicka som fick heta Sophia Lundqvist. Han gifte sig dock aldrig utan levde gästfritt till sin död på den av alla stockholmare kända Malmgården.

I Freja blev han en radikal och stridbar huvudredaktör. Aftonbladet, Dagligt Allehanda och Freja var liberalismens främsta bastioner i huvudstaden vid den här tiden. Aftonbladet, grundat av den unge juristen och förläggaren Lars Johan Hierta, var äldst av de tre. Dess första nummer kom ut i december 1830 och Aftonbladet blev snabbt landets största tidning. Hierta hade både tur och skicklighet och lyckades lotsa Aftonbladet genom de skandalomsusade första åren med stigande upplagor. Hiertas vän och kollega Anders Lindeberg dömdes till döden för majestätsförbrytelse 1832 och publicistkollegan Crusenstolpe fick fängelse för samma brott några år senare. Aftonbladet skrev grundligt om dessa affärer och tog i allt väsentligt de anklagades parti. Samtidigt steg upplagan och tidningen blev en kassakista för Hierta. Då och då verkade den förhatliga indragningsmakten och Hierta fick starta på nytt med nya "ansvaringar".

När de nämnda affärerna ägde rum hade Blanche ännu inte börjat sin tidningsmannabana men de säger en hel del om det pressklimat som rådde under hela 1830- och 1840-talen. Man brukar kalla denna period i vår presshistoria för pressens

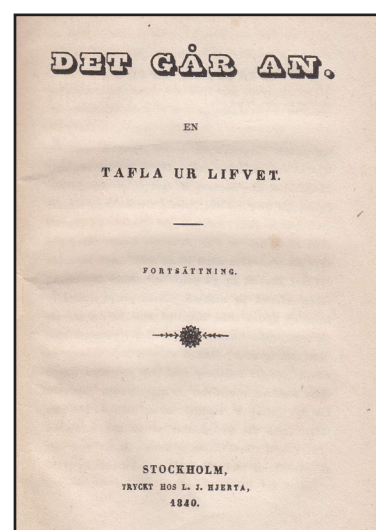
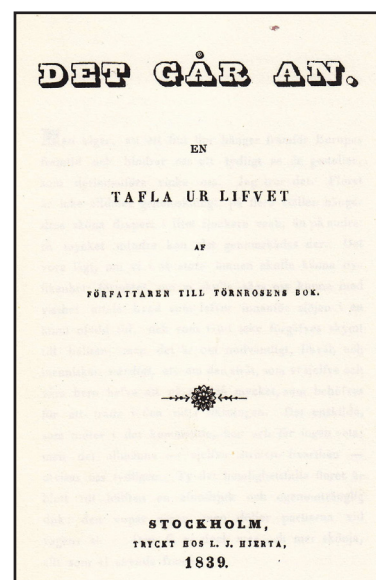
slyngelålder. Av det etablerade samhället kallades de agerande ofta rabulister. Vagröjare skulle nog vara en bättre beteckning i dag.

August Blanche tog i Freja många gånger strid med "storfursten Hierta" även om båda kallade sig liberaler. Under Blanches ledning blev tidningen snart en samlingsplats för "Det unga Sverige", en grupp uppåtsträvande litteratörer. Där fanns namn som Gustaf Henrik Mellin, Herman Säterberg och Johan Gabriel Carlén. Den mest namnkunnige var den finländske filosofen Johan Vilhelm Snellman, som gjort sig misshaglig i hemlandet. Han tillbringade några aktiva år i det Stockholmska kulturlivet innan han återvände till Finland och gjorde stor karriär bl a som professor i sedelära och filosofi.

Den fejd som ledde till att Blanche tvingades lämna tidningsvärlden för några decennier hade sin upprinnelse i Carl Jonas Love Almqvists bok *Det går an* som kom ut 1839. Ingen svensk roman har väl under de 172 år som gått blivit så uppmärksammad och debatterad som denna. Det blev kalabalik redan från början och August Blanche gjorde här, för att uttrycka sig milt, en föga ärorik insats.

forts.nästa sida

Ovan till höger Almqvists egen utgåva 1839. Snellmans motskrift därunder skall föreställa en fortsättning av *Det går an*. Förstasidan är som synes en nästan exakt kopia av Almqvists bok. Den finns dock inte med i Hiertas bokkatalog trots att den uppges vara tryckt där.

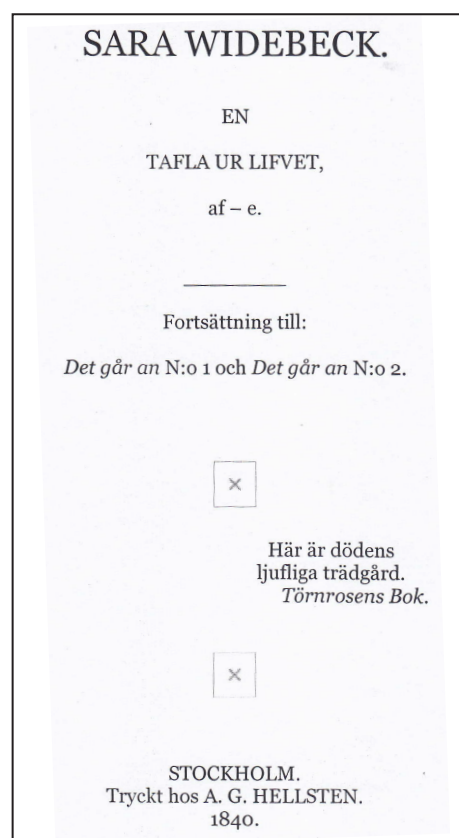
INNEHÅLLET I DET GÅR AN

Romanens handling är nästan bedrägligt enkel och händelseförloppet kan sammanfattas i några få meningar. Den unge sergenten Albert träffar på ångbåten Yngve Frey glasmästar-dottern Sara Videbeck. De lär känna varandra och blir förälskade. När resan efter fyra dagar och fyra nätter slutar i Lidköping där Sara övertagit sin avlidne fars företag beslutar de sig för att leva tillsammans i ett slags särboförhållande. Sara har övertygats om att giftermål är en onödig boja för kvinnor och att de kan få verklig självständighet först om de blir självförsörjande. Hon menar också att ett sant äktenskap inte konstitueras av den kyrkliga ceremonien och prästens välsignelse utan endast inträffar när sann kärlek förenar kvinnan och mannen. Det finns också försiktiga antydningar om att något sexuellt kan ha ägt rum på båten.

August Blanche tog inledningsvis Almqvists parti men strax bytte han position, förmodligen påverkad av Snellman och gick till kraftig attack mot Almqvist och Hierta, som gett ut boken på sitt förlag. Här visade han sannerligen inte någon radikal anda. Redan i februari 1840 kom den första motskriften mot *Det går an*. Det var Frejamedarbetaren Snellman som skrev en fortsättning där han härmade originalets layout och typografi och berättade hur illa det kan gå om man börjar som Sara och Albert.

Hos Snellman blir Albert snart förälskad i en annan, Celestine. Historien slutar med att Albert hittas drunknad i Strömmen. Almqvist blev rasande över boken och också över Snellmans försök att imitera hans stil.

Strax därefter skrev Blanche själv en motskrift som fick titeln *Sara Widebeck. En tavla ur livet*.

Den skall föreställa en fortsättning på Snellmans berättelse. Det är en ganska slipprig historia, som Blanche här åstadkommit, mer inriktad på sex än på samlevnad. Albert visar sig inte ha drunknat utan skaffar sig fler älskarinnor som alla lever samman på något sätt.

Striden mellan Freja/Blanche och Aftonbladet/Almqvist pågick ända fram till 1842 och kulminerade i det som brukar kallas det "Almqvistska dådet". En konservativ tidning som kallades Svenska Biet hade också blandat sig i striden. Hierta hade förordnat Almqvist som chef för Aftonbladet under en utlandsresa och Almqvist såg sin chans att gå till anfall. Han hade retat sig på några formuleringar i Snellmans recension av Almqvists nya roman *Gabriëlle Mimanso* och svarade ilsket i Aftonbladet. Så var kriget igång. Till slut utvecklade sig det hela till en skandalhistoria av sällan skådat slag.

Skandalen kulminerade efter det att Almqvist i ett kåseri berättade om en egenhet i bisamhället. Han liknade drönarna i ett bisamhälle vid procentare i människosamhället. Detta var för samtiden en infam anspelning på Blanches personliga förhållanden. Han var ju som vi sett utomäktenskaplig son till Mårten Bergwall nu bliven såväl kyrkoherde som lärare i Djurgårdskyrkan. Han hade förbindelser med tidningen Svenska Biet och lånade dessutom ut pengar mot hög ränta (procenteri).

August Blanche tog mycket illa vid sig och när han mötte Alm-

Liksom litografin av Blanche på första sidan är även denna av Almqvist utförd av den skicklige litografen Salmson för den litterära kalendern Nordstjärnan.

qvist i Strömparterren spottade han honom i ansiktet. Almqvist bleknade men utan att säga något tog han "blott upp sin näsduk och torkade sig". Almqvist ville bortförklara det hela i Aftonbladet men lyckades knappast. August Blanche glömde inte dådet i första taget och led svårt av den sociala skam som det inneburit. Redan ett halvår därefter var han emellertid i gång och hade stor framgång med dramat Positivhataren, som sattes upp på Lindebergs nyuppförda teater. Där visade han i figuren "källarmästare Propp" en talang att beskriva stockholmstyper, som han senare utvecklade till mästestycke.

1856 återvände Blanche till tidningsbanan och övertog redaktionen av den året förut startade Illustrerad Tidning. Det var den första tidningen som på allvar introducerade litografiska och xylografiska reporta-

gebilder i svensk press, närmast efter mönster av The Illustrated London News. Blanches journalistiska verksamhet i tidningen blev främst den revy över veckans inhemska och utländska händelser som han publicerade under rubriken "Återblick". Dessutom skrev han biografier och nekrologer över framstående män, en genre där han ofta lyckades utomordentligt väl. Flera av dessa publicerades senare i bokform.

På 1860-talet inträdde Blanche på den politiska arenan som riksdagsman och populär folktalare. Han visade sig ha en sällsynt förmåga att entusiasmera och mobilisera breda folkopinioner. Han var demagogen och känslopolitikern. Som sådan kompletterade han väl den nyktre sakpolitikern Lars Johan Hierta. Ofta agerade de parhästar vid de stora folkmötena i Stockholms politiska liv på 1860-talet.

Den 4 november 1858 gjorde han sin politiska debut vid ett möte med 200 valmän inför magistraten i Stockholm. Han fick, enligt Aftonbladet, stormande bifallsrop. Tack vare en grundlagsändring hade han blivit valbar till borgarståndet. Den som ägde hus eller drev borgerlig näring i stad kunde nu bli riksdagsman. Samma grundlagsändring gjorde det också möjligt för Lars Johan Hierta att kandidera till borgarståndet. I egenskap av adelsman var han sedan flera decennier ledamot av Riddarståndet. Den 31 augusti skulle riksdagsvalet äga rum. Blanche och Hierta ville ge valet en större offentlighet.

Man införde en rad smått sensationella nyheter: valkommitéer, s k öppna, frivilliga kandidaturer och provval. Lars Hierta tog ett ovanligt steg och redogjorde i en broschyr utförligt för sin syn på en lång rad riksdagsfrågor. Blanche nöjde sig med att betona sitt ideella patos och sin moraliska hållning. Det räckte för att framkalla "en storm av jublande bifallsrop". Vid valet blev hans framgång närmast triumfatorisk. Han fick det högsta röstetalet i hela Stockholm. I alla fem valkretsarna segrade de liberala kandidaterna. Det var ett "dyrbart förtroende" att bli vald till riksdagsman på detta sättet, menade Hierta. I slutet av 1850-talet blev representationsfrågan åter aktuell. Agitationen gav upphov till reformmöten runt om i landet. I Stockholm var det för det mesta parhästarna Blanche och Hierta som agerade. Vid riksdagen 1859-60 hade borgar- och bondestånden skrivit till regeringen och krävt ett representationsförslag. Man hade också tillsatt en centralkomité för ändamålet i vilken Hierta blev en av de verkställande ledamöterna.

Den 22 januari 1862 kunde Hierta och Blanche med flera uppvakta justitiestatsminister Louis De Geer med en adress, som omfattade 37.972 medborgare. De Geer lovade nu för första gången att "ta sig an" saken och det gjorde han med besked måste man säga. Det var sannerligen ingen lätt uppgift att lägga ett förslag som kunde ge en tillräckligt bred förankring i de fyra stånden. Hans förslag

Även skämttidningen Söndags-Nisse rapporterade från festligheterna efter valutslaget 1865.

blev en tvåkammarriksdag med två likaberättigade kamrar. Första kammaren, som var kruxet, skulle väljas på nio år av lands- ting och städer och i kontinuitetens intresse förnyas successivt. Många muttrade över förslaget, bland annat kungen, som ville vara med och bestämma. Efter diverse korridorförhandlingar blev förslaget proposition som godkändes av ständerna. Enligt grundlagen förklarades den därefter vilande till nästa riksdag 1865 då det slutliga avgörandet skulle fattas.

forts.nästa sida

Kampen blev hård in i det sista. När riksdagen öppnade den 23 oktober 1865 var stämningsslägget ovisst. Det var naturligtvis riddarhusdebatten som intresserade mest. Den pågick i fyra dagar. Därefter bifölls det nya förslaget till riksdagsordning. Stor glädje utbröt i huvudstaden. För Blanche blev dagen ett enda långt triumftåg efter en svår början. "Var beredd på katastrof", sade han när han lämnade systemen på morgonen. Borgarna väntade på resultatet i borgarståndets klubbtrum inom hörhåll från Riddarhuset. "Det var som jag fått livet andra gången", sade Blanche när jubelropen började höras. Han höll "ett grant tal" för borgarståndet och skyndade sedan till De La Croix på Brunkebergs torg. Där tömde han några bägare "för det Sverige som blivit fött" och gick sedan, på förmodligen vingliga steg, Malmstorgsgatan ner till operan, vars källare var överfull och dörrarna öppna. Blanche steg upp och skålade för kungen. "Det är första gången jag föreslagit en skål för kungen." Sedan gick man till De Geers bostad, skålade, skålade och sjöng folkvisor. Därefter till Manderström och Gripenstedt och slutligen till slottet, till Karl XV. När Blanche omsider kom hem till sin bostad, Malmgårdens, trodde han att han genomlevat en scen ur Engelbrekts liv. Därmed var ständsriksdagens saga all.

Tre år senare den 30 november 1868 dog den 57-åriga Blanche på väg till Kungsträdgården och 150-årsfirandet av Karl XII:s död. Han hade själv varit en av

initiativtagarna till den kungastaty av skulptören Molin, som skulle avtäckas "för att hedra svenskarna som stupat i slaget vid Poltava 1709". Blanche håller tal på morgonen – hans sista – för Uppsalastudenterna, som kommit med tåg för att fira. I spetsen för deras procession gick man så till Kungsträdgården. August Blanche, som mår illa, går in i apoteket Ugglan på Drottninggatan och dör.

En stilenlig död, måste man säga. "Nästan symbolisk" skriver Martin Lamm i sin bok. Det var hans hjältekonung framför andra som firades och "han hade med demokratisk iver försökt få nedriven den läktare, som utestängde den stora allmänheten från åskådandet av högtidligheten. Man hade inte lyssnat till hans varningar, och kanske bidrog oron och grämsen däröver till det slaganfall som drabbade honom. ---- Han fick dö på sin post som folkhälte, och då vid kvällens upplopp nyheten om hans bortgång sipprade ut bland folkmassorna, förbyttes indignationen till uppriktig sorg. Man ansåg sig ha mist en andlig ledare av stora mått och landets främste författare."

Blanches följdes till graven på Norra begravningsplatsen av stora människomassor. Det ansågs vara det största begravningsståg som ditintills setts i Stockholm.

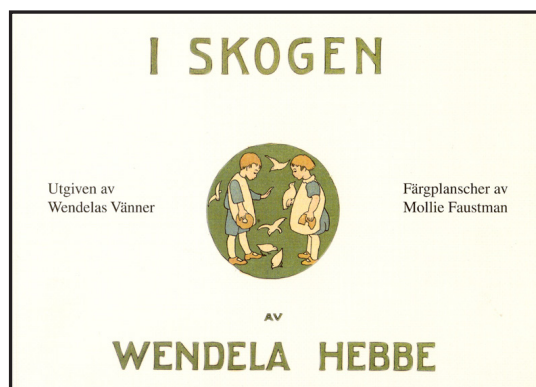
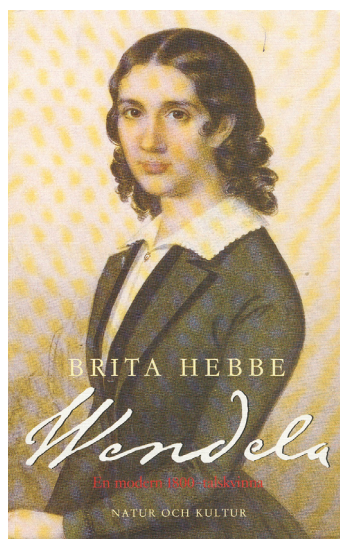
Per Eric Mattsson har tillsammans med Ami Lönnroth skrivit biografier om Lars Johan Hierta och Anders Lindeberg

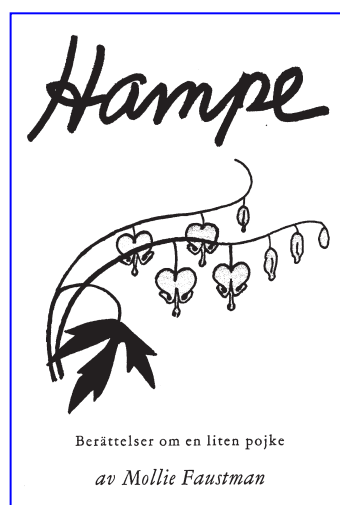
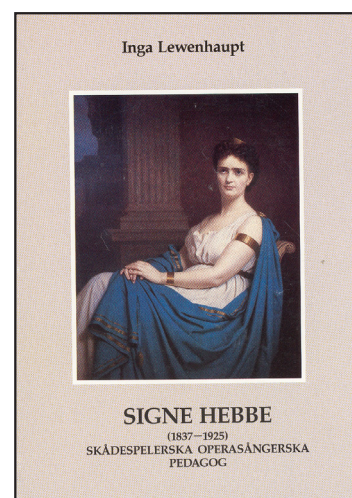
RELEASE AV DET GÅR AN I WENDELAS HUS

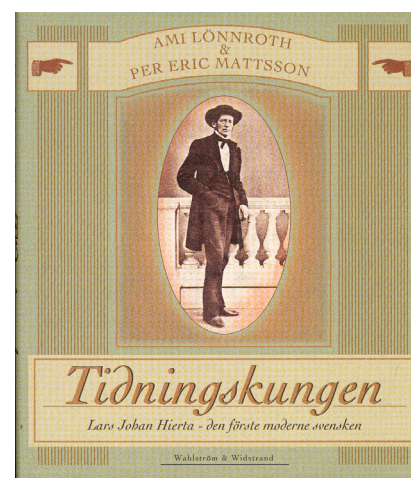
Den 4 september bjöd Vitterhetssamfundet och Almquistssällskapet till releasefest i Wendela Hebbes Hus i samband med nyttgövan av *Det går an i Vitterhetssamfundets Almquistserie*. Petra Söderlund (bilden ovan) från samfundet presenterade boken och skådespelarna Måns Westfelt och Iréne Lindh läste ur boken. Foto Peder Edström.

VI SÄNKER PRISERNA OCH SÄLJER NU VÅRA BÖCKER TILL ENHETSPRIS KR 100:-

Samtliga böcker finns i vår mu-
seibutik i Wendela Hebbes Hus.
Du kan handla under restau-
rangens öppettider men gör det
bäst på vardagar mellan 12-14
då butiken oftast är bemannad
med föreningens medlemmar.
Vill du att vi skickar boken till-
kommer porto med kronor 50:-.

WENDELAS BOKCIRKEL

NYTT BOKÅR MED FLER BÖCKER OCH SÄNKT PRIS

Den 21 september var det dags för samling och kaffe med dopp inför cirkelns femtonde säsong. I WendelAvisans höstnummer 1997 gjorde Kerstin Holmerin (då som nu kassör i föreningen) ett upprop och inbjöd alla intresserade medlemmar att delta. Ett 20-tal medlemmar anmälde sig. Medlems-talet har därefter pendlat mellan 20 och 30.

Till årets cirkel finns ett 20-tal redan anmälda och det finns alltså plats för ytterligare cirka tio intresserade. Ring Kerstin Holmerin (08-55037072) och anmäl ditt intresse.

Man betalar nu bara 250 kronor och läser så många böcker man hinner och orkar. Efter cirkelns slut får man välja ut och behålla en av böckerna.

Byter gör man själv i museibutiken i Wendelas Hus. Några av böckerna presenteras under rubriken boktips här nedan och på nästa sida.

HITTILLS VALDA BÖCKER

Ytterligare ett tiotal böcker kommer vi att lägga till. Kom gärna med förslag.

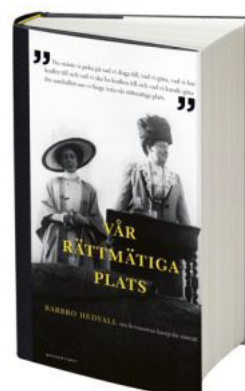
Carl Jonas Love Almqvist *Det går an* (nyutgåva)
Beata Arnborg Krig, *kvinnor och gud. En biografi om Barbro Alving*
Majgull Axelsson *Moderspassion*
Lena Einhorn *Siri*
Kerstin/Gunnar Ekman/Eriksson *Se blomman*
Florin/Wisselgren *Par i vetenskap och politik*
Jonatan Franzen *Frihet*
Per I Gedin *Jag – Carl Larsson*
Jan Guillou *Brobyggarna*
Barbro Hedvall *Vår rättmätiga kamp*
Arnaldur Indridason *Svart himmel*
Anneli Jordahl *Augustenbad en sommar*
Elisabeth Kaldén LEA. *Kunglig mynt- och medaljgravör*
Karl Ivar Knausgaard *Min kamp del I*
Eva-Marie Liffner *Lacrimosa*
Denice Mina *Getingsommar*
Håkan Nesser *Himmel över London*
Sveland/ Wennstam *Happy Happy. En bok om skilsmässa*
Gunilla Thorgren *Elise Ottesen Jensen*
Sarah Waters *Främlingen i huset*
Ewonne Winblad *Annonssdrottningen*

BOKTIPS I KORTHET

VÅR RÄTTMÄTIGA KAMP. OM KVINNORNAS KAMP FÖR RÖSTRÄTT

BARBRO HEDVALL

Boken förstadsrecenserades i DN och SvD. Den fick översvalande vitsord. Ebba Witt Brattström: "Hedvall är inte okritisk, men ändå charmigt totalsåld på det gäng oförtröttligt brinnande stältanter och klipska ungfeminister som utgjorde vad Elin Wägnér kallat rösträttens Dragarlag." Carina Burman: "Barbro Hedvalls bok är en utmärkt introduktion i hur rösträtten slutligen vanns. Boken är välskriven, vacker och rikt illustrerad. Formatet är ovanligt, och ibland ger formgivningen intryck av lärobok. Framför allt märker man dock Hedvalls behagliga språk, heta engagemang och aldrig undertryckta humor."

DAGARNA MED KERSTIN

ÅSA MATTSSON OCH CAROLINE ROOSMARK

Ett fängslande porträtt av en förebild skriver DN:s Malin Ullgren i denna biografi om Kerstin Thorvall: "‘Dagarna med Kerstin’ är en utmärkt början på berättelsen om läsarnas och feministernas Thorvall."

DET ÄR JAG SOM ÄR CHEFEN

CHRISTER HERMANSSON

Ur baksidestexten på denna splittrerna pocket på 191 sidor läser man: Har du alltid drömt om men inte vågat vara en *subjektiv* chef? Utövar du din makt på samma kärleksfulla sätt som du behandlar din mamma? Törs du som chef bjuda på dig själv? På vilket sätt använder du humor i ditt chefskap? Eller gör du inte det?

KRIG, KVINNOR OCH GUD

BEATA ARNBORG

Lars Linder recenserade denna biografi om Barbro Alving i DN med denna slutkläm. "Men tillräckligt mycket är knivskarpt, och det som mer än något annat gör henne levande i dag är nog till sist att hon varken ville eller kunde stå som perfekt objektiv iakttagare vid sidan av. Det är närmast ofattbara saker hon bevitnar, och till sist är det nog just genom sin bottenlösa inre klyvnad som hon lyckas hålla huvudet så kallt och hjärtat så varmt. Vara just – Bang. Tyvärr en sort som inte tillverkas längre."

DÖDAS KÄRLEK

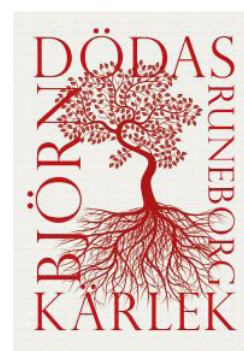
BJÖRN RNEBORG

Ronnie Peterson går på gymnasiet när hans namne formel 1-esset Ronnie Peterson kör ihjäl sig. Han får en ny identitet och när han möter Hedvig, vars föräldrar också dött i en bilolycka, inleds en kärlekshistoria. Maria Schottenius i DN: "Björn Runeborg berättar exakt och koncentrerat. Med små medel dirigerar han en obegriplig och makaber dödsdans medan det ser ut som om pojkar och flickor träffas och gör läxor."

OTTAR OCH KÄRLEKEN

GUNILLA THORGREN

Ur förlagstexten: I kampen för att ge kvinnor rätt att bestämma över sin egen kropp - rätt till preventivmedel, rätt till abort - gjorde Ottar avgörande insatser för det svenska samhällets utveckling. Otaliga människor kunde tacka henne för ett lyckligare och mindre ångestladdat sexualliv. Privat drabbades hon dock av smärtsamma katastrofer, hon mötte den stora livsavgörande kärleken, och sveks av den. Biografin avtäcker en central del av den svenska nittonhundratalshistorien.

VI HAR ALLT UTOM KAPITALET

TILL NÄSTA ÅRS SOMMARTEATER VID WENDELAS HUS

Författaren Björn Runeborg har skrivit en rolig och tänkvärd enaktare speciellt för scenen vid Wendela Hebbes Hus. Han har gett den namnet *Biskopinnan i redskapsboden*. Eva Gröndahl, välkänd regissör och skådespelare, har åtagit sig regissörsjobbet och skisserat en andra akt. Eva regisserade vår jubileumspjäs *Midsommar vid Snäckviken* 2008 och blev förtjust i huset och platsen. Berit Carlberg, välkänd för oss i Wendelas vänner för sina elva uppskattade somrar på vår scen, har accepterat rollen som biskop Tegnér's hustru. Övriga roller kan lätt besättas med förstklassiga skådespelare, menar Eva och Berit.

BISKOPINNAN I REDSKAPSBODEN

Året är 1839. Den trettioåriga Wendela Hebbe, som nyligen övergivits av sin man Clemens, uppsöks av Esaias Tegnér's hustru Anna. Wendela har en längre tid uppvaktats av biskopen och Annas ärende är att försöka övertala Wendela att tillmötesgå honom och ge sig åt honom, detta för att hon själv och tjänstefolket ska slippa hans tungsinne. Bara när biskopen har en utomäktenskaplig förbindelse blir tillvaron uthärdlig för dem.

Biskopen själv dyker upp och Anna hinner nätt och jämnt gömma sig i redskapsboden, varifrån hon kan avlyssna mannens övertalningsförsök och Wendelas avvisanden. Alla tre når i denna process nya insikter om sig själva.

I spelet deltar också en något korkad kyrkoherde vid namn Erlandsson. Han är amatörpoet och vill övertyga Esaias Tegnér om sin egen lämplighet att bli ledamot av Svenska Akademien. Han har också ett ärende till Wendela Hebbe nämligen att få hjälp med att ordna en soaré.

Andra akten består just av denna soaré med hela ensemblen: "På sångens vingar" Wendela Hebbes musikaliska och litterära salong med musik och texter från 1800-talet och tidigare t ex Heine, Bellman Wilhelm von Braun, Orvar Odd, J.A Wadman (Göteborgs Bellman), Elias Sehlfstedt, Fredrika Bremer, Anna Maria Lenngren.

EKONOMIN

Södertälje kommun bidrar med viss marknadsföring, läktare mm. ABF Södertälje/Nykvarn administrerar projektet och bidrar med kontantbelopp. Björn Runeborg avstår från författararvode och skänker eventuellt dramatikerstöd. Wendelas Vänner skänker en kontantsumma och hjälper till med marknadsföring mm. Regissör, skådespelare, scenograf m fl måste dock få avtalsenlig lön. En översiktlig kostnadskalkyl visar efter avdrag för erfarenhetsmässiga biljettintäkter en brist på åtskilliga hundra tusen kronor. Vi måste förlita oss på kultursponsring från företag och privatpersoner och välvilliga stiftelser för att det hela skall gå ihop. Vid årsskiftet bestämmer vi oss. Har du tips och idéer ring Per Eric Mattsson, 08-55030584.

Eva Gröndahl har regisserat flera uppmärksammade föreställningar i hela landet under senare år. Som skådespelare känner vi henne kanske främst från Lars Molins Saxofonhallickan och Potatishandlaren och Bille Augusts Den goda viljan.

Björn Runeborg är född i Visby men bostad i Södertälje sedan många år. Han har skrivit många uppmärksammade romaner och dramatik för teatern, radio och TV. 2008 fick han Sveriges Radios romanpris för sin roman *Dag om Dag Hammar-skjöld*. Han har nyligen kommit ut med en ny roman *"Dödas kärlek"*.

WENDELA HEBBE OCH ESAIAS TEGNÉR

EN KORT SAMMANFATTNING

PER ERIC MATTSSON

Brita Hebbe, liksom Wendela ingift i Hebbesläkten, skrev 1974 boken *Wendela. En modern 1800-talskvinna*. Det är en utomordentligt välskriven, faktarik och inkännande biografi. Biskopen, skalden och akademiledamoten Esaias Tegnér, en av tidens främsta kändisar, svävar över sidorna som en slags sago-gestalt.

Genom fadern Samuel Åstrand, som var kyrkoherde i Växjö stift, fick Wendela i 17-årsåldern första gången träffa den man, som enligt Brita Hebbe, skulle komma "att betyda allra mest för hennes personlighetsutveckling". Han hade då nyligen givit ut *Fritiofs saga* som lästes i slott och koja. Biskopen skrev vackert i hennes poesibok *Livet är ej dikt allena, är ock verklighet och tvång: Lycklig den som får förena bägge i din famn en gång*.

På sin ålderdom tillfogade hon under versen: "Tegnér var lika god som stor - jag aldrig honom glömmer.

Vid tiden för Tegnér's besök var hans förälskelse i den unga lundafrun Euphrosyne Palm ett avslutat kapitel och med biktmodern Martina von Schwerin hade en tillfällig brytning ägt rum. Wendela kom enligt Brita Hebbe "för första gången in i

hans liv vid en tidpunkt då det var fattigt på erotik, fattigt på den sol som kom hans andar att vakna." Andra gången han kom på besök var då han var bedragen av den sköna förförerskan Emili Selldén och "förtvivlat trevade omkring sig för att få ett nytt fäste för sin kärlekslängtan."

När Wendelas far dog 1827 flyttade Wendela med sin mor och systrar till Jönköping. Kontakten med Tegnér var då sporadisk. Ett fåtal brev finns bevarade. Wendela träffade juristen Clemens Hebbe, gifte sig 1832, flyttade till Näsbyholm utanför Värnamo och födde i rask takt tre döttrar 1833, 1835 och 1837. 1839 flydde mannen från Sverige och Wendela flyttade tillbaka till Jönköping och startade skola där. Det är vid den här tiden som Björn Runeborgs pjäs utspelar sig. Kontakten blir intensivare med Tegnér. Han uppvaktar henne med förföriska brev, som hon lyckas motstå, men de träffas då och då på hans resor till och från Stockholm.

När Wendela 1841 flyttar till Stockholm som anställd på Aftonbladet händer det att Tegnér besöker henne i hennes lägenhet men han blir alltmer sjuklig och dör 1846.

NÅGRA UTDRAG UR ESAIAS TEGNÉR'S
BREV TILL WENDELA HEBBE.

1/11 1837

Det är en olycklig egenhet hos mig att jag för umgänget alltid föredragit den bildade kvinnan. Jag har levat och vill dö, om icke i de Skönas så dock i det Skönas tjänst. Blir frågan om ett ömmare förhållande så har jag väl just icke de högsta tankar om deras (kvinnornas) beständighet, kanske ej heller om min egen; men oberoende härav så ligger det dock ett nervspel, en rörlighet i fantasi och tanke hos kvinnan som jag oftast saknar hos mannen. Kvinnan bär i allmänhet en resnansbotten i sitt bröst och är full av naturpoesi; och det drar mig till henne. Men finner jag i dess ställe endast ihålig fåfänga, ytligt koketteri, kanske även list och ränker, då känner jag mig dubbelt bedragen och förstämnd.

19/6 1838.

Min älskade Vendela! Ehuru ont jag således har om tid kan jag dock ej underlåta att skriva några rader till dig, huvudsakligen för att säga dig hur kär du är mig. Kan du icke svara däremot, håller du icke av mig, som jag fruktar, så kommer jag att känna mig mycket olycklig. Det är ett behov för mig att känna mig älskad av något mänskligt hjärta, helst ett kvinnligt. I annat fall vantrivs jag och alla livets blommor försvinner. Ack min älskade Vendela, om du endast kunde se in i mitt hjärta! - Men härom får vi tala när vi träffas.

15/8 1838

och i morgon till middag hoppas jag få se dig, varefter jag så länge längtat. Jag har även velat resa till dig på eftermiddagen och dröja hos dig en dag över, men vad skall jag göra hos dig då du icke kan eller vill ha någon ömmare känsla för mig? Att du tyvärr har någon prevention mot mig personligen vet jag, men vari den består vet jag icke så noga. Troligen är det väl endast min dopsedel, så mycket äldre än din egen, som stöter dig. Men, Wendela har då själens ungdom den du icke kan neka mig, alls intet värde för dig? Är det möjligt att du skulle vara så lik de flesta andra kvinnor?

LEA AHLBORN

FÖRSTA KVINNAN I STATENS TJÄNST

SIGNE ANDERSSON

Så har ännu en intressant kvinnogestalt lyfts fram ur historien. Elisabeth Kaldén har skrivit en biografi om sin släkting: *LEA. Kunglig mynt- och medaljgravör*. Utgiven av kungliga myntkabinettet.

Lea Ahlborn (1826-1897) var rikets myntgravör 1855 till 1896. Sveriges första kvinna i statlig tjänst. Utöver alla mynt

som gavs ut under hennes yrkesliv skapade hon drygt 400 medaljer. Trots motstånd fick hon en stark ställning, umgicks i rikets inre kretsar och dominerade sitt område under fyra årtionden.

Elisabeth Kaldéns bok är något att verkligen glädjas åt. En fängslande berättelse om ett unikt kvinnoöde och en skildring av en betydande men ganska okänd verksamhet, nämligen formgivning och tillverkning av statens medaljer och mynt. Boken är rikt illustrerad med både personfotografier och medaljbilder.

Leas far, Ludvig Persson Lundgren, var kunglig mynt- och medaljgravör. Familjen hade tjänstebostad i direkt anslutning till hans arbetsplats. De konstintresserade barnen Lea och Per

Lea Ahlborn porträtterad med sina erhållna belöningsmedaljer bland andra litteris et artibus av åttonde storleken i brett band.

Boken som getts ut av Kungliga Myntkabinettet är en mycket vacker och påkostad utgåva med Sirje Papp som grafisk formgivare.

tillbringade redan som barn mycket tid i faderns ateljé. Lea var den som visade störst intresse för graverkonsten och började hjälpa fadern och kunde på så sätt förtjäna lite pengar.

Per Lundgren studerade på Konstakademien, en utbildning, som var stängd för kvinnor, men Lea fick genom en engagerad lärares ingripande dispens för att tillsammans med två andra kvinnor under några månader få undervisning

Utöver alla mynt som gavs ut under Lea Ahlborns yrkesliv skapade hon drygt 400 medaljer. En av dessa var medaljen över Lars Johan Hierta, icke obekant för WendelAvisans läsare. Det var Publicistklubben som år 1880, åtta år efter Hiertas död, beställde en medalj över hans livsgärning. I pressen kunde man läsa att "Medaljen är en av de bäst utförda vi sett och en verklig heder för den framstående konstnärinnan.". Omskriften lyder "Frihet och upplysning åt fosterlandet". symboliserat av Apollon, Frihetens gudinna, och Moder Svea. Medaljen hade en hög teknisk kvalitet med en diameter av 78 mm.

i så kallad antikritning. (De fick sitta bakom ett skynke).

Per fick stipendium för att studera i Paris. Lea använde sina hopsparade slantar, och de for båda till Paris, där de studerade under ett år. I Paris drabbades Per av psykisk sjukdom och togs in på Danvikens hospital vid hemkomsten till Sverige. Strax därefter dog fadern i kolera. Per hade varit tänkt att överta ställningen som myntgravör efter fadern.

Kungl. Myntverket stod plötsligt utan gravör men då fick Lea sin chans. Verket lät

henne tillfälligt upprätthålla tjänsten i avvaktan på att brodern kanske skulle tillfriskna. Lea visade sig helt kapabel att klara arbetet, och när brodern avlidit, blev hon 1855 förordnad till ordinarie statlig tjänst.

Lea bildade familj och fick sex barn men arbetade utan uppehåll till 69 års ålder, då de ansvariga debatterade, om en kvinna skulle kunna erhålla pension.

I Elisabeth Kaldéns bok möter vi en fascinerande personhistoria under en intressant epok i Sveriges

historia och en spännande skildring av ett yrke, som krävde konstnärlig begåvning och hantverksskicklighet.

Fotnot. Lea Ahlborn finns omnämnd i verket: *Svenska kvinnor. Föregångare nyskapare*. Av Inga Lewenhaupt, Carin Österberg och Anna-Greta Wahlberg

Signe Andersson är vice ordförande i Wendelas Vänner, f d lärare och ordf. i Södertälje kommunfullmäktige.

PENNSKAFTET SOM STATY KAN BLI VERKLIGHET

Elin Wägner var under hela 1900-talet en föregångare i arbetet för kvinnors rättigheter och för fred – på och med jorden. Hon har inspirerat nya generationers feminister och pacifister och också den moderna miljö rörelsen till krav på ekologisk odling och ett tillvaratagande av jordens resurser.

Elin Wägner förtjänar, menar Elin Wägner-sällskapet, att hedras med en staty i ett Stockholm där skulpturparken domineras av skulpturer av män. Man har där-

för med stort engagemang startat en insamling och vill se en ung Elin Wägner, gärna i gestalt av ett kaxigt pennskaft som på bilden. Pennskaftet heter en av hennes främsta romaner. Denna liksom romanerna Norrtullsligan och Väckarklocka finns tillgängliga i nytryck. Elin Wägner har under de senaste åren varit föremål för en biografi och flera doktorsavhandlingar. Läs mer om henne, hennes sällskap och insamlingen på hemsidan www.elinwagner.se.

Bidrag till statyn kan betalas in till ett framtidskonto hos Färs och Frosta Sparbank 8079-6 222 611-1 eller bg 645-0126.

VÄLKOMMEN TILL JULBORDET I WENDELA HEBBES HUS

Klassiskt bord i gammal stil
med hemlagat och
sörmlandsinspirerat.
Allt vad man kan önska sig.
Bröd och kakor
från eget bageri på
Torekällberget

Vardagar 17-21. Kr 449:-
Lördagar och söndagar 13-17. Kr 395:-
21 november till 22 december.
Information och bokning
08-55086675, 070-4946725
info@wendelashus.se
OBS. Medlemsrabatt för Wendelavänner

WENDELAPRISET DELAS UT DEN 6 NOVEMBER

PROGRAM 15.00 - 17.30

Kl 15.00

Ordföranden i Wendelajury **Ami Lönnroth** hälsar välkommen.

Kl 15:10

Prisutdelningen förrättas av **Katrin Säfström**, chef för Länstidningen och Södertäljeposten. Därefter mingel, kaffe och Wendelabakelse (vårt svar på Gustav Adolfsbakelsen). Tillfälle att besöka Wendelamuseet och bokshoppen.

Kl 16:00

Samtal med förstapristagaren **Kristina Mattsson** under ledning av **Mattias Göransson**, red för reportagemagasinet Filter och medlem i Wendelajury. Medverkar gör också förlagschefen **Dan Israel**, Leopard. Tema: Stad och land - vill vi att hela Sverige ska leva?

Kl 16:45

Samtal med andrapristagaren Marieke Johnson, reporter på Jusektidningen, under ledning av Ami Lönnroth, ordförande i Wendelajury om det s k fas 3 eller som regeringens program för långtidsarbetslösa också har kallats: "Gratisjobb, slavkontrakt eller Fasan".

Specialpris denna dag på Kristina Mattssons bok *Landet Utanför*. Fritt inträde.

LITTERÄR MATINÉ PÅ SKANSEN

DEN 30 OKTOBER KL 14.30 - 16.30

Matinén ingår i DELS serie av litterära matinéer på Skansen hösten 2011 och är ett samarrangemang mellan Wilhelm Peterson-Berger Sällskapet och Wendelas Vänner.

PROGRAM

- Föredrag om Wilhelm Peterson-Bergers som musiksribent och tondiktare av docent Joakim Tillman.
- Sång ur Peterson-Bergers operor Arnljot, Adils och Elisiv och ur Jämtlandsminnen av Klas Hedlund (tenor) och Marianne Hellgren Staykov (sopran) från Kgl Operan.
- Föredrag om Wendela Hebbes diktning av universitetslektor fil.dr Inga Lewenhaupt.
- Sång till Wendela Hebbes texter ur Peterson-Bergers *Fyra visor i svensk folkton* av Klas Hedlund och Marianne Hellgren Staykov.

Kaffe serveras från kl 14. Skansens entré gäller. Lokal Ordenshuset Brofästet som ligger på vägen mot Högloftet.

BAKGRUND

Peterson-Berger komponerade *Fyra visor i folkton* 1890 och tillägnade dem den dansksvenska författarinnan Helena Nyblom. I nothäftet uppges texterna vara skrivna av signaturen H. Med största sannolikhet döljer sig Wendela Hebbe under denna signatur.

DELS populära matinéer på Skansen har blivit tradition. Hösten inleddes med Selma Lagerlöf den 9 oktober. Sedan följer den 16 oktober Nils Ferlin och den 23 oktober Pälle Näver. DELS står för *De litterära sällskapens samarbetsnämnd*.

YVONNE HIRDMAN KOMMER TILL WENDELAS HUS DEN 20 NOVEMBER. MISSA INTE DET.

Saxat ur Sven Erik Rönnbys recension i *WendelAvisan* nr 44:

"Wendelas Vänner kom till för att lyfta fram några bortglömda kvinnoöden ur den bortglömda genushistorien. Den "Röda grevinnan" är naturligtvis ett storartat bidrag till att i någon mån jämna ut orättvisorna i historieberättandet. Det är ett bra skäl för att du ska läsa boken.

Ett annat bra motiv är att du får en suverän repris på europeisk

historia under 1900-talets sex-sju första decennier, ett historiskt korsdrag som Yvonne Hirdman kallar det.

Det finns en tredje orsak också till varför du bör ta del av Yvonne Hirdmans mödor att bygga upp dessa kvinnogestalter. Hon visar nämligen på ett väldigt pedagogiskt sätt – hon är ett vetenskapligt proffs gudbevars – hur man kan levandegöra sin egen släkts historia.

KULTURNATTEN I SÖDERTÄLJE LÖRDAGEN DEN 29 OKTOBER 14-24

Ur programmet så långt det är klart:

14.00

Invigning i Luna gallerian
Visning av Wendela Hebbes
Hus. Soppa i restaurangen.

14.15

Södertäljeoperans kör i Luna
gallerian.

14.30

Öppet samtal i Café Blå med
kulturchefen och ordföranden
i kulturnämnden om deras
visioner.

14.45

Helga Henschens vänner visar
skulpturen Daphne i Lunagal-
lerian

15.00

Ingen rövare finns i skogen på
Oktoberteatern.

15.00

Bengt av Klintberg berättar
om sin senaste bok på Saltskog
gård.

Grease med Södertälje Teater-
amatörer på Estrad.

15.30

Måla din egen Daphne med
Helga Henschens vänner i ABF-
huset

15.30 och 17.00

Svensk, Skotsk och Shetländsk
folkmusik på Café Blå

16.00

Boel & Elof. En slags talkshaw
med Södertäljes kommunalråd
som gäster. Vård Anders Ler-
ner.

17.00

Visning av Wendela Hebbes
Hus. Soppa i restaurangen.

17.45

Guds bäste gök. Om Gunnar
Björling med Mankan Nilsson
och Anders Lerner i Café Blå

20.00

Kärlek, hur fan gör man. Med
Bob Hansson i Café Blå.

HÖSTENS PROGRAM

OKTOBER

**Söndagen den
16 oktober kl 15**

NORRBOTTEN OCH KENYA - TILLSAMMANS

May Larsson har tidigare berättat för oss om sina böcker Nu presenterar hon sin nya roman *Cirkus med sockerbagerskan* och sitt arbete för "Kibbutibarnen" i Kenya. Fritt inträde.

**Lördagen den
29 oktober kl 14 - 24**
**KULTURNATT
I SÖDERTÄLJE**

Wendelas Vänner och restaurangen i Wendela Hebbes Hus deltar tillsammans med kommunen och flera andra föreningar i Södertälje. Se föregående sida.

**Lördagen den
30 oktober kl 14.30 -16.30**

LITTERÄR MATINÉ PÅ SKANSEN

Inga Lewenhaupt från Wendelas Vänner medverkar i detta föredrags- och musikprogram kring Wilhelm Peterson-Berger. Programmet ingår i DELS serie med litterära matinéer på Skansen hösten 2011 och är offentligt. Se detaljerat program på föregående sida.

NOVEMBER

**Söndagen den
6 november kl 15**

WENDELAPRISET DELAS UT

Miniseminarium kring pristagarteman. Se sidan 3. Detaljerat program sidan 18. Fritt inträde.

**Söndagen den
13 november kl 15**

FRÅN BRÄDLAPPARNA I SÖDERTÄLJE TILL KUNGLIGA SLOTT

Ulrika Bergström, biträdande generaldirektör och kulturarvsschef på Statens Fastighetsverk berättar. Hon började sin karriär som arbetslös arkitekt i ett ALU-projekt och tog sig an den nedmonterade Hebbevillan med stor entusiasm. Fritt inträde. Se också sid. 2.

**Söndagen den
20 november kl 15**

DEN RÖDA GREVINNAN

Författarträff med Yvonne Hirdman om hennes Augustprisade bok om sin mamma. Sven Erik Rönnby skrev om boken i WendelAvisan nr 44. Se föregående sida. Inträde kr 70 inkl kaffe och hembakat.

**Kom i god tid, ta plats och njut av
vårt kaffe med hembakat**